

דבר תורה לפרשת יתרו

בפרשתנו אנחנו פוגשים את מתן התורה ועשרת הדברות. הדיבור הראשון **"אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים"** (שמות כ, ב), הוא הציווי להאמין בקב"ה. הרמב"ם בספר המצוות מונה אותו כמצווה הראשונה: "היא הציווי אשר צונו להאמין האלוקות והוא שנאמין שיש - שם (הכוונה שהוא נמצא בכל מקום) - עילה וסיבה, הוא פועל לכל הנמצאות" (ספר המצוות, מצות עשה א'). הרמב"ם גם פותח את חיבורו ההלכתי הגדול **"משנה תורה"** בהלכות יסודי התורה העוסקות באמונה, להראות לנו, לע"ד, שהאמונה היא "יסוד היסודות ועמוד החכמות", שבלעדיה התורה לא יכולה להתקיים.

באור היסוד הזה, יש לשאול למה הקב"ה בחר להציג את עצמו כה' המוציא את עם ישראל מארץ ישראל ולא כה' שברא את העולם. אכן, אם האמונה - שפותחת את מתן התורה - היא יסוד היסודות, היה ראוי לקשר את מתן תורה לבריאת העולם שהיא בעצם היסוד ממנו הכל התחיל, הבריאה מ"אין" ל"יש". ועוד אפשר לחזק את השאלה ע"י המדרש (ב"ר א, א) האומר שבשביל התורה הקב"ה ברא את העולם, וגם ע"י האגדה המפורסמת במסכת שבת (פח.): "ואמר להם (הקב"ה): אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו". אנחנו רואים מכאן שמתן התורה היא המטרה של מעשה בראשית. ולכן יש צד לחשוב שהיה יותר נכון שהקב"ה מציג את עצמו כה' שברא את העולם!

הרבה מחכמי ישראל עסקו בשאלה הזאת ובמיוחד ר' יהודה הלוי: בפירושו על עשרת הדברות, אבן עזרא מעיד שריה"ל שאל אותו את השאלה הזאת, והשיב שמפני שהרבה מהעם לא היו בעלי אמונה חזקה, היה יותר קל להאמין בה' שהוציא אותם מארץ מצרים באותות ומופתים שהם ראו מאשר בה' שברא את העולם שאינם יכולים להעיד עליו. הרי שלפי דעתו, מפני חולשת העם הקב"ה נאלץ להציג את עצמו כך.

אבל בכוזרי (שעיקרי אמונת ישראל ותורה תלויים בו, לפי הגר"א), ריה"ל עונה שאלה אחרת: הוא מביא את המשל של מלך הודו (שהיה אז הקצה השני של העולם) שאומרים עליו שהוא מלך טוב, איש חסד ושראוי לרוממו. האם אנחנו חייבים להאמין בו? הרי, זאת רק שמועה, אפשר שהוא לא קיים, אפשר שהוא קיים אבל שהוא אינו צדיק, מי אומר שהשמועה נכונה? אבל אם אותו מלך שולח מלאכים בידם כתבים מפורסמים שבאים ממלך הודו, רפואות הרופאות מכל חולי... אז לא ניתן להמחיש את קיומו וצדקתו של מלך הודו. וכן אותו דבר במעמד הר סיני: הקב"ה מציג את עצמו כה' שהוציא אותם מארץ מצרים, לא בלית ברירה בגלל שהעם לא יכול להגיע לאמונה בזכות שכלם כפי שסובר אבן עזרא, אלא כי כל העם ראו את אותותיו ומופתיו וכי אכפת לו מהעם (לפי הביטוי של הרב חנן פורת זצ"ל) וזה המסר שנמסר מדור לדור מאב לבן: לא רק שהקב"ה קיים אלא שהוא גם פועל למעננו.

שבת שלום!